

PANDEMİ ETKİSİ: KISA FİLM FESTİVALLERİ VE YAŞANAN DÖNÜŞÜM ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Nagihan ÇAKAR BİKİÇ¹

ÖZ

Wuhan'dan Çin Halk Cumhuriyeti'nin bütün eyaletlerine ve oradan da diğer dünya ülkelerine yayılan Coronavirüs tüm dünyayı etkisi altına aldığı ve sosyal hayatı sekteye uğrattığı gibi bütün alanlarda da zorunlu bir takım değişim ve dönüşümleri beraberinde getirmiştir. Sosyal mesafenin korunma gerekliliği ve insanların yalıtım sürecine girerek evlerine kapanması kamusal alanda gerçekleştirilen birçok faaliyetin dijital platformlara taşınmasına yol açtı. Dijital platformlara yönelen faaliyet alanlarından biri de sinema sektörü için önemli organizasyonlardan biri olarak kabul edilen kısa film festivalleridir. Covid-19 virüsünün yol açtığı pandemi sürecinin sosyal hayatı tehdit etmesi yıl boyunca düzenli olarak yapılan kısa film festivallerini de etkilemiştir. Bu çalışma, Coronavirüsün etkisiyle tüm dünyaya yayılan pandemi sürecinin film festivalleri üzerindeki etkisine odaklanmaktadır. Film festivallerinin pandemi sürecinden etkilenerek şartnamelerinde değişikliğe gitmeleri, festivalleri dijital platformlara taşınmaları ve film üretim sürecinin önemli bir boyutunu oluşturan teknik detayları pandeminin getirdiği zorunluluklar nedeniyle daha az önemseyerek içeriği ön plana çıkarmaları çalışmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu bağlamda film festivallerinin özellikleri ve sinema sektöründe üstlendikleri misyon ele alındıktan sonra, festivallere ait başvuru koşulları pandemi öncesi ve sonrası festivaller şeklinde kategorize edilerek başvuru koşullarında yapılan değişiklikler içerik analizi ile tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen veriler değerlendirilmiş, festivallerin pandemi etkisiyle biçim ve içerik açısından ciddi bir dönüşüme uğradığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Pandemi, Festivaller, Sinema, İletişim.

PANDEMIC EFFECT: A CONSIDERATION ON THE SHORT FILM FESTIVALS AND THEIR TRANSFORMATION

ABSTRACT

Spreading from Wuhan to all the provinces of the People's Republic of China and from there to other countries of the world, Coronavirus affected the whole world and disrupted social life, while also bringing about certain necessary changes and transformations in all areas. The necessity of keeping the social distance and the people going into the isolation in their homes led to the shift of many communications and activities in the public domain to digital platforms. One of the fields of activity directed towards digital platforms is short film festivals, which are accepted as one of the most important branches of the cinema industry. This period of pandemic threatening our social lives caused by Covid-19 virus has also seriously affected short film festivals held regularly throughout the year. This study focuses on the effect of pandemic process which spread all over the world with Coronavirus' impact to the film festivals. The starting point of the study is that the national and international film festivals change their specifications with the impact of pandemic process, carrying the festivals to digital platforms and due to pandemic, paying less attention to technical details which constitutes an important

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi, cakarnagihan@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-7023-0504

dimension of the film production process, and making the content stand out. In this context, after examining the features of the film festivals and the missions they have undertaken in the cinema sector, the application conditions of the festivals were categorized as pre- and post-pandemic festivals, and the changes in the application conditions were determined by content analysis. The data obtained as a result of the study were evaluated and it was determined that the festivals underwent a serious transformation in form and content with the effect of pandemic.

Keywords: Covid-19, Pandemic, Festivals, Cinema, Communication.

GİRİŞ

Coronavirüs (COVID-19), Dünya’da ilk olarak Çin’in Wuhan eyaletinde 2019 yılının Aralık ayı sonlarında ortaya çıkan ve 13 Ocak 2020 tarihinde resmi olarak tanımlanan bir virüs türüdür. Wuhan’dan Çin Halk Cumhuriyeti’nin bütün eyaletlerine ve diğer dünya ülkelerine yayılan (Sağlık Bakanlığı, 2020) bu virüs tüm dünyayı etkisi altına aldığı ve sosyal hayatı sekteye uğrattığı gibi bütün alanlarda da bir takım değişim ve dönüşümleri beraberinde getirmiştir. Bu salgından etkilenen önemli sektörlerden biri de sinema sektörüdür. Covid-19’un sosyal hayatı tehdit etmesi yıl boyunca düzenli olarak yapılan kısa film festivallerini de ciddi anlamda sekteye uğratmıştır. Çünkü film festivalleri, kültürel ve sanatsal bir hizmet olmakla birlikte, aynı zamanda ekonomik ve endüstriyel boyutu olan bir alandır. Bu yönüyle festivaller, sinema dünyasına yön veren, toplumsal, tarihsel ve politik koşullar içinde biçimlenmektedir (Çakar Bikiç, 2019: 73).

Bir kitle iletişim aracı olarak geniş kitlelere ortak bir görüş yaratma işlevine sahip olan sinema, kültürel yaşama da biçim verebilmektedir. Film festivalleri ise, bu buluşmanın ve bütünleşmenin araçlarıdır. Festivaller, ürün, hizmet ve gösterilerin seyirci ile buluşturulduğu organizasyonlardır. Bu bağlamda film festivalleri, toplumsal, kültürel, ekonomik, siyasal ve eğitsel işlevlere sahiptir (Çakar Bikiç, 2019: 233). Festivallere katılım sağlayan yönetmenler, yapımcılar, senaristler, oyuncular ve set çalışanları filmlerini gösterme ve tanıtma imkânı bulmakta, meslektaşlarıyla etkileşime geçip kişisel ağlarını geliştirmekte ve yeni eserleri için gerekli ortamın temelini hazırlamaktadırlar. Ancak pandemi nedeniyle insanların evlerine kapanması, ‘sosyal mesafenin korunması’ zorunluluğu ve virüsün yayılma ihtimalinin en aza indirilmesi adına bütün insanların karantina koşullarına maruz kalması bu platformların yapısal değişime uğramasına sebep olmuştur. Bu durumun

sonucunda kurmaca, animasyon, deneysel ve belgesel türlerinde film üretimi yapan kısa film ve belgesel yönetmenlerinin en önemli gösterim mecralarından biri olan film festivallerinin büyük çoğunluğu ya ileri bir tarihe ertelenmiş ya da iptal edilmiştir. Bu süreçte yaşanan krizin yönetilmesi adına festival komisyonları başvuru koşulları ve şartnamelerinde düzenlemelere giderek, festivallerin çevrimiçi (online) platformlarda yapılması için gerekli çalışmalar yapmaya başlamışlardır. Bu değişiklikler festivallerin sekteye uğramaması açısından önemli bir adım olarak değerlendirilse de her değişimde olduğu gibi festivallerin çevrimiçi platformlara taşınmasında da birtakım olumsuz durumların oluştuğu söylenebilir.

Festival komitelerinin pandemi etkisiyle yaptığı çalışmalar ve kısa film festivallerini başvuru ve şartnamelerinde yapılan değişiklikler çalışmanın sorunsalını oluşturmaktadır. Çalışma, festivallerin pandemi öncesi ve pandemi sonrası başvuru koşullarını ve teknik şartnamelerini odağına alarak içerik analizine tabi tutmakta ve festival öncesi ve sonrası olarak kategorize ettiği verilerden yola çıkarak pandemi sürecinin etkisiyle festivallerin nasıl bir değişim yaşadığını saptamaya çalışmaktadır.

1. Film Festivallerinin Yapısal Özellikleri

Film festivalleri kurumsallaşmış ve belirli bir endüstriyel yapının içerisinde varlığını sürdüren organizasyonlardır. Film festivallerinin gelişim sürecine bakıldığında, 1980'lerden itibaren çoğalmaya, çeşitlenmeye ve küresel bir ağ oluşturmaya başladıkları görülmektedir. Film festivallerini sinemacıların eserlerini izler-kitle ile buluşturmak ve kendilerini geniş kitlelere duyurmak için kullandığı önemli alanlar ve film ve yönetmenlerin başarısı açısından önemli bir ölçüt olarak değerlendiren Türten (2016: 196); festivallerin işlevsel birer platform olmakla birlikte aynı zamanda kültürel özellikleri küresel platforma taşıyan, küresel ağın taşıyıcılığını da üstlenen organizasyonlar olduklarını belirtmektedir. Özellikle uluslararası düzeyde yapılan film festivallerinin sinema tarihi açısından önemli işlere imza attığı, sinemasal açıdan tarihe geçecek filmleri belirleyen temel kurumsal yapılara dönüştüklerini ifade etmek mümkündür.

Öcal (2013: 4); ulusal sinemalara ait festival filmlerinin kültürel meşruluklarını Batılı uluslararası film festivallerinde elde ettiklerini, bahsi geçen

festivallerin küresel festival ağını oluşturduklarını ve aynı zamanda küresel ağın bir parçası olduklarını ifade etmektedir. Julian Stringer ise film festivallerinin aracı bir uzam olduğunu söyleyerek festivallerin kültürel matris işlevi gördüğünü belirtmektedir (2001: 134). Dünya genelinde festivallerin giderek çoğaldığı bilinmektedir. Festivallerin giderek çoğalması ve film üreticileri için önemli platformlara dönüşmesi, üretilen filmlerin içeriklerinin biçimlenmesinde de belirleyici bir rol üstlenmelerine vesile olmaktadır. Sinema sektörünün önemli bir kolunu oluşturan festivaller, bu anlamda; filmlerin Dünya'ya tanıtılabilmesi, izleyici ile buluşabilmesi ve film üreticilerinin sektörde varlık gösterebilmesi adına önemli platformlardır. Türkiye özelinde bir değerlendirme yaptığımızda ise kısa film festivallerinin, üretilen filmlerin gelişmesi, yayılması ve gösterilmesi noktasında belirleyici organizasyonlar olarak işlev gördüğünü söylemek yanlış olmayacaktır.

2. Türkiye’de Film Festivallerine Yönelik Çalışmalar

Film festivalleri, sinemanın kurumsal dünyasının önemli yapı taşlarından birini oluşturan, kültürün kurumsal olarak yayılmasını sağlayan ve aynı zamanda biçimlendirici etkisi olan organizasyonlardır (Çakar Bikiç, 2019: 234). Film festivalleri Dünya genelinde büyük ilgi gördüğü halde, festivaller ile ilgili bilimsel çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Çalışma kapsamında ulusal tez merkezinin resmi sitesinden ‘film festivalleri’ kelimesi ile arama yapıldığında 10 adet lisansüstü tezinin yazıldığı, bunlardan 5 tanesinin yüksek lisans, 5 tanesinin ise doktora tezi olduğu görülmektedir (Ulusal Tez Merkezi, 2020). Bu tezlerin festivalleri ele alış biçimleri şu şekildedir.

Tablo 1. Tez Yazımının Yıllara Göre Dağılımı

	Tez Tarihleri (yıl olarak)					Toplam
	1990	2008	2017	2019	2019	
Yüksek Lisans						5
Doktora	2013	2014	2017	2018	2018	5

Tabloda ilk tez çalışmasının 1990’da yapıldığı, konu ile ilgili ilk tez çalışmasından sonra 2013 yılına kadar benzer konuda herhangi bir tez çalışmasının

yapılmadığı, 2017 yılından itibaren ise akademik çalışmaların artış gösterdiği görülmektedir. Bu bağlamda film festivalleri ile ilgili akademik çalışmaların 2017 yılı itibari ile ilgi görmeye başladığını ifade etmek mümkündür.

Yapılan tez çalışmalarının konuları incelendiğinde, Bayezid Yıldırım'ın (1990) "Uluslararası Film Festivalleri Kapsamında Türk Sineması" başlığıyla yazdığı yüksek lisans tezinde Türk sinemasının uluslararası festivaller ile ilişkilendirilerek incelendiği, Ebru Batık'ın (2008) "Uluslararası Film Festivalleri ve Sömürgecilğin Yerel Formları" başlığıyla yazdığı yüksek lisans tezinde festivallerin sömürge araçları bağlamında ele alındığı, Onur Aytaç'ın (2017) "Film Festivallerinde Belgeseller ve Sansür: Yeryüzü Aşkın Yüzü Oluncaya Dek ve Bakur" başlıklı yüksek lisans tezinde belgesel türünü merkeze alarak festival sürecinin sansür bağlamında iki örnek film üzerinden değerlendirildiği, Osman Bozdemir'in (2019) "Şehirlerin Tanıtımında Film Festivallerinin Önemi: Malatya Uluslararası Film Festivali Örneği" başlıklı tezinde ise Uluslararası Malatya Film Festivali örneği üzerinden festivallerin şehir tanıtımı aracı olarak nasıl bir işlev üstlendiği sorunsalına cevap aradığı, konu ile ilgili son tezin ise Hacı Elmas (2019) tarafından yazılan "Film Festivallerinin Kısa Film Yapımına Etkisi" başlıklı çalışma olduğu ve çalışma kapsamında festival ve kısa film ilişkisinin değerlendirildiği görülmektedir (Ulusal Tez Merkezi, 2020).

Yapılan doktora çalışmalarında ise; Lale Han Öcal'ın (2013) "Film Festivalleri ve Anlatı" başlıklı tez çalışmasıyla film festivalleri ile anlatı ilişkisine, Serkan Öztürk'ün (2014) "Türkiye'de Kısa Filmin Eleştirel Biçim ve İçerik Yapısı: 2005- 2013 Hisar Kısa Film Festivali Kurmaca Filmleri" başlıklı tez çalışmasıyla kısa film türünün biçimsel ve içeriksel yapısına, Beyler Yetkiner'in (2017) "Türkiye'de Film Festivallerinin Dönüşen Yapısı" başlıklı tez çalışmasında ise Türkiye'de gerçekleşen festivallerin dönüşümüne odaklandığı görülmektedir. Nagihan Çakar Bikiç'in (2018) "Türkiye'de Belgesel Film Festivallerinde Film Seçimlerini Belirleyen Etkenler" başlıklı doktora tezinde Türkiye'de gerçekleşen belgesel film festivallerinin yapısını ve film seçimlerini belirleyen etkenleri değerlendirdiği ifade edilmelidir. Tüm bunların yanında, Burak Türten'in (2018) TRT Belgesel ödülleri üzerinden festivalleri 'ideolojik aygıt' bağlamında ele alan

“Devletin Kültürel İdeolojik Aygıtı Olarak TRT ve TRT Belgesel Ödülleri'ne Althusser'ci Açından Bir Yaklaşım” başlıklı doktora tez çalışması dikkat çekmektedir (Ulusal Tez Merkezi, 2020).

Konu ile ilgili yazılan lisansüstü tezler dışında yapılan çalışmalarda da festivallerle ilgili çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Lisansüstü tezler dışında; Hakan Uğurlu ve Elif Gizem Uğurlu'nun (2011) “Uluslararası Eskişehir Film Festivali İzleyici Araştırması” başlıklı makalede Eskişehir Film Festivali örneği ile izleyiciye yönelik bir çalışma yaptıklarını, Hülya Uçansu'nun (2012) “Bir Uzun Mesafe Festivalcisinin Anıları” adlı kitap çalışmasıyla festival sürecini incelediğini, Serkan Polat, Semra Aktaş Polat ve Mine Halis'in (2013) “Kent Kimliği Kapsamında Festivallerin Değerlendirilmesi: Uluslararası Altın Safran Film Festivali Örneği” konulu çalışmasında kent kimliği ve festival ilişkisini irdelediklerini, Bilge Taş'ın (2013) “Film Festivalleri: Kentler, İzleyiciler ve Endüstri” başlıklı çalışmasında festivalleri kent, izleyici ve endüstri ilişkisi bağlamında değerlendirdiğini, Nagihan Çakar Bikiç'in (2019) “Türkiye’de Belgesel Film Festivalleri: Filmler, Seçimler, Etkenler” adlı kitap çalışmasında belgesel film festivallerini incelediğini ve Ebru Öztürk'ün (2020) “Festivallerin Yerel Halk Üzerinde Etkileri Sosyo-Kültürel Etkileri: Uluslararası Altın Safran Belgesel Film Festivali Örneği” adlı çalışmayla yine izleyici ve kent ilişkisinin sosyo-kültürel boyutlarını ele aldığı ifade etmek mümkündür.

3. Çalışmanın Yöntemi

Sosyal bilimler alanında sıklıkla kullanılan içerik analizi; sözel, yazılı, görsel ve diğer materyallerin nesnel bir biçimde sınıflandırılmasına ve değerlendirilmesine olanak tanıyan bilimsel bir yaklaşımdır. İçerik analizinin öncelikli amacı örneklemden elde edilen verilerin kavramsallaştırılmasıdır. Elde edilen verilerin işlenmesi ve kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması şeklinde dört aşama bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu çalışma ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyet gösteren film festivallerinin pandemi etkisi ile değişen yapılarına odaklanmaktadır. Bu kapsamda pandemi öncesi ve pandemi sürecinden sonra koşullarını güncelleyen ve/veya bu sürecin sonucunda ortaya çıkan festival/yarışma olarak ifade edilen

organizasyonların şartnamelerinin belirli kategorilerde karşılaştırılmasından elde edilen veriler tablolar aracılığı ile bir değerlendirmeye tabi tutularak pandemi sürecinin festivaller üzerinde nasıl bir etki yarattığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Türkiye’de yapılan film festivalleri incelendiğinde festival ve yarışma şeklinde iki tanımlama ile karşılaşılmaktadır. ‘Festival’in sinema ve tiyatro alanında kullanılan anlamı incelendiğinde, “belli bir sanat dalında oyun ve filmlerin sunulması ve gösterilmesi sonunda ödül, derece verilmesi biçiminde düzenlenen ulusal veya uluslararası gösteri dizisi, şenlik” anlamına geldiği görülmektedir (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, 2020). Bu anlamda festivaller; “çeşitli kategorilerde, yerel, ulusal, uluslararası olabileceği gibi, bir sanat dalı, bir konu, bir veya birçok alanı kapsayan şekilde de olabilmektedir. Festivaller, ürün, hizmet ve gösterilerin ilgilileri ile bulunduğu organizasyonlardır” (Uğurlu ve Uğurlu, 2011: 259). Yarışma kelimesi ise “bir konuda belli koşullarla açılan ve kazananlara ödül verilen bilgi, yetenek, güzellik vb. deki üstünlüğünü ortaya koymak, kanıtlamak için yarışmak işi” anlamında kullanılmaktadır (www.kelimeler.gen.tr.). Film ile ilgili organizasyonların iki kavramda da yer alan sunum, gösterim ve ödül unsurlarını göz önünde bulundurarak bu kavramları tercih ettikleri, dolayısıyla böyle bir ikili kullanımın ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bu yüzden çalışmada bu iki kavram da organizasyonların tercihleri göz önünde bulundurularak aslına uygun bir biçimde kullanılmıştır.

Araştırmanın evrenini Türkiye’de gerçekleştirilen ulusal ve uluslararası yarışma bölümü yer alan film festivalleri oluşturmaktadır. İçerik analizi inceleme yönteminde nitel ve nicel olarak karşılaştırma ve değerlendirme yapılabilmesi için araştırma evreninden bir kesit olarak 1 Mart-30 Haziran 2019 tarihleri arasında gerçekleşen festivaller seçilmiş ve araştırmanın örnekleme olarak belirlenen pandemi döneminde 1 Mart-30 Haziran 2020 tarihleri arasında gerçekleşen festivaller değerlendirilmiştir. Örneklemede nicel olarak festivallerin gerçekleşme rakamları incelenirken, nitel ölçümlemede ise festivallerin başvuru koşulları incelenmiştir. Araştırmanın amacı; pandemi öncesi festivaller ile pandemi sürecinde ortaya çıkan veya koşullarını pandemi sürecine uyarlayan festivalleri inceleyerek pandemi sürecinde yaşanan değişim ve dönüşümü tespit etmek ve gerçekleşen veya

gerçekleşmesi muhtemel olan ya da gerçekleşmeyen festival sayılarını ortaya koyarak, pandeminin film festivallerine etkisini belirlemektir.

Yukarıda aşamaları belirtilen araştırmanın özelliklerine göre 1 Mart-30 Haziran 2019 ile 1 Mart-30 Haziran 2020 tarihleri arasında gerçekleşen yarışma bölümü yer alan film festivallerinin karşılaştırmalı analizleri tablolaştırılmış ve buna göre değerlendirmeler yapılmıştır.

Tablo 2. 1 Mart-30 Haziran 2019 ile 1 Mart 30 Haziran 2020 Tarih Aralığında Gerçekleşen Film Festivallerinin Nicel Tablosu

	Covid-19 Pandemi Öncesi Dönemde Klasik Yöntemle Gerçekleştirilen Festivallere ve Covid-19 Pandemi Sırası Dijital Ortamda Gerçekleşen Festivallere İlişkin Veriler	1 Mart 2019 - 30 Haziran 2019	1 Mart 2020 - 30 Haziran 2020
1	Düzenlenen Film Festivali/Yarışma Sayısı	31	10
2	1.si Düzenlenecek 'Pandemi Temalı' Festival Sayısı	0	7
3	Çeşitli Nedenlerle Ertelenen/ İptal Edilen Festival Sayısı	0	20
	Toplam Festival-Yarışma Sayısı	31	17

Tablo 2'de yer alan karşılaştırmalı veriden de anlaşılacağı gibi 'Düzenlenen Film Festivali/Yarışma Sayısı'nda önemli bir düşüş gerçekleşmiştir. Bu düşüş, pandemi sürecinin festivalleri -nicel anlamda- olumsuz etkilediğini söyleyebilmek adına yeterli niteliktedir. Bunun yanında, festivallerin dijital ortama geçmesiyle ortaya çıkan organizasyon risklerinin azalması ve ekonomik külfetin düşmesi durumu, festival sayısının düşmesine engel olamamışsa da büyük bir düşüşün önüne geçtiği söylenebilir.

'1.si Düzenlenecek Pandemi Temalı Festival Sayısı'na bakıldığında (2020) Covid-19 sürecine uygun olarak, temalarını 'pandemi' olarak belirleyen festival sayısının 7 olduğu görülmektedir. Bu durum yeni kurum ve kuruluşlar tarafından yeni film festivallerinin düzenlenmesi adına olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Kurumsallaşmış, eski ve gelenek sahibi festivallerin birçoğunun

dijital ortama geçiş yapma konusunda zorlandığı ve bu festivallerin yerini bahsi geçen dönemde ‘pandeminin gerekliliklerine uyumlu’ dijital festivallerin aldığı söylenebilir. Aynı zamanda festivallerin içinde bulunulan kriz ortamını avantaja dönüştürme veya bu kriz ortamından minimum tecimsel ve sanatsal kayıpla ayrılma çabası olarak yorumlanabilecek bu durum, sinema sanatının ve bu sanatın en önemli izdüşümlerinden birisi olan film festivallerinin ortaya çıkan yeni bir duruma ve bu durumun fiziksel ve zihinsel gerekliliklerine uyum kabiliyetini ve duyarlılığını gözler önüne sermektedir.

‘Çeşitli nedenlerle ertelenen/iptal edilen festival sayısı’na bakıldığında ise, 2020 yılında da düzenlenmesi beklenen 20 film festivalinin pandemi sürecinden veya buna bağlı olarak çeşitli başka nedenlerden dolayı iptal edildiği (ertelendiği) görülmektedir. Bu 20 film festivalinin birkaçının ‘ilki düzenlenen festival’ olduğu ancak devamının gelmediği, birkaçının ise uzun süredir devam eden festivaller olduğu fakat belirtilen yıl içinde devam etmediği (veya ara verdiği) söylenebilir. İlgili festivallerin web sayfaları incelendiğinde birçoğunun festivalin ne zaman yapılacağına dair çeşitli duyurular yaptığı görülmektedir.

İlgili film festivallerinin web sayfaları veya sosyal hesaplarında yer alan duyurulardan örnek vermek gerekirse şu açıklama aktarılabilir:

Esaretten Cesarete Kısa Film Yarışmasının Değerli Katılımcıları, COVID-19 pandemisi nedeniyle alınan önlemler çerçevesinde ve Bilim Kurulu’nun tavsiyesi ile yarışmamız 2021 Nisan ayına ertelenmiştir. Gün olarak kesin tarih daha sonra bildirilecektir. Film başvuruları 15 Mart 2021 tarihine kadar uzatılmıştır. Gönderilen filmler henüz jüri incelemesine gönderilmemiştir. Bu nedenle katılımcılar istedikleri takdirde filmlerini geri çekebilirler, yenileyebilirler veya Mart 2021’de yapılacak jüri değerlendirmesine bırakabilirler. Covid-19 salgınının yarattığı elimizde olmayan bu durum için çok üzgünüz. En kısa zamanda normale dönmeyi ve görüşmeyi umuyoruz. Sağlıkla kalın. Tüm katılımcılarımıza önemle duyururuz (Esaretten Cesarete Kısa Film Festivali, 2020)

Ancak bazı festivallerin ilgili web sayfaları ve sosyal medya hesaplarında ise festivalin zaman yapılacağına dair herhangi bir açıklama veya bilginin yer almadığı görülmektedir. Bu durum; pandemi sürecinde ekonomik destek ve sponsorlukların aksama yaşamasıyla, insanların fiziksel ortamda bulunamaması durumunun yarattığı

organizasyon problemleriyle ve ortaya çıkan kriz ortamının sanatsal faaliyetleri ikinci ve hatta üçüncü plana atan öncelikleriyle açıklanabilir.

Bu çalışma kapsamında 1 Mart-30 Haziran 2019 tarihi aralığında 31 film festivali; 1 Mart-30 Haziran 2020 tarih aralığında ise 17 film festivali olmak üzere toplam 48 festivalin başvuru koşulları ile şartnameleri karşılaştırmalı taranmış ve incelenmiştir. İncelenen bu 48 film festivali içerisinde pandemi sürecinde içerik analizi olarak ele alınan nitel özellikler açısından değişiklik gösteren 9 festival detaylı olarak irdelenmiş, tablolaştırılmış ve karşılaştırmalı analizleri yapılarak, pandeminin festivaller üzerindeki değişim konularına örnek teşkil etmesi açısından değerlendirilmiştir:

1. “1. Beykoz Evde Kısa Film Yarışması”
2. “1.Shortcut “Pandemide Yaşam” Ev Yapımı Kısa Film Yarışması,
3. “1. Ulusal Kısadan Kısa Evde Kal Kısa Film Festivali”
4. “1. Evde Kal Ödülü Al Film Yarışması”
5. “1. 2 Oda 1 Kısa Kısa Film Yarışması”
6. “1. Akbank Evde Kısa Film Yarışması”
7. “1. Evimde Hayat Var Kısa Film Yarışması”
8. “16. Akbank Film Kısa Festivali”
9. “12. Uluslararası Rofife Rotary Kısa Film Festivali”

Yukarıda adı geçen 9 festival/yarışma, içerik analizi araştırma yönteminin nitel çerçevesi şu şekilde kategorize edilerek analiz edilmiştir:

1. Festival düzenleme amaçları,
2. Başvurusu alınacak filmlerin temaları,
3. Kısa film festivalinin teknik şartnamesi,
4. Film ekibi,
5. Başvuru yapacak filmlerin süreleri,
6. Film üretim sürecinde kullanılan mekânlar,

7. Başvuracak filmin yapım tarihi,
8. Festivallere ait özel şartlar,
9. Filmlerin gösterim mecraları,
10. Jüri ve film seçimini belirleyen etkenler,
11. Eğitim, workshop ve seminer, gala gecesi,
12. Festivallerde verilen ödüller

Bir başka deyişle; 9 adet festival, 12 adet nitel özellik kapsamında içerik analizi yapılarak değerlendirilmiştir. Söz konusu incelemeler için de veri olarak festivallerin başvuru koşulları ve teknik şartnameleri incelenmiş, karşılaştırmalı bir değerlendirme yapılarak festivallerin yapısal özelliklerinin pandemi sürecinden nasıl etkilendiği saptanmaya çalışılmıştır.

3.1. Araştırmanın Bulguları

Yukarıda çerçevesi ve inceleme detayları açıklanan araştırma verileri incelendiğinde aşağıdaki bulgular ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3. Kısa Film Festivallerinde İçeriksel Dönüşümler

Film Festivalleri	Pandemi Öncesi	Pandemi Sonrası
Festival Düzenleme Amaçları	<ul style="list-style-type: none"> -Sinemanın yapı taşı olan kısa filmleri alt-türleriyle birlikte görünür kılmak ve bu türde üretim yapan bireylere maddi ve manevi destek sağlamak. -Toplumsal kültürün önemli bir parçası olan sinema sanatını kısa filmler üzerinden zenginleştirmek ve kısa film olgusunu ve kültürünü toplumsal kültüre dahil etmek. 	<ul style="list-style-type: none"> -Bireyleri güvenli ortamlarında yani evlerinde kalmaları için teşvik etmek. -Coronavirüsle mücadele sürecinde sanat yoluyla kişisel gelişime ve aile içi iletişime yardımcı olmak. -Bireylerin duygu ve düşüncelerini sosyal medya aracılığıyla duyurmasını sağlayarak toplumsal motivasyona katkıda bulunmak. -Kollektif iyileşme sürecine ivme kazandırmak.

Film Temaları	-Festivaller çoğunlukla serbest temadadır. Bunun yanında son yıllarda kadın, çocuk, işçi, ekoloji ve eğitim temalı festivaller artış göstermektedir.	- Pandemi sürecinde değişen yaşam. - Pandemi sürecinde evde yaşam, getirileri ve götürüleri. -Pandemi sürecinde evde kalma zorunluluğu ve yarattığı problemler. -Pandemi sürecinde zorunlu sebeplerde dolayı evde kalamayanlar.
---------------	--	--

Tablo 4. Kısa Film Festivallerinde Biçimsel Dönüşümler

Film Festivalleri	Pandemi Öncesi	Pandemi Sonrası
Teknik Şartname	-Minimum HD (1920x1080) görüntü kalitesi.	-Görüntü kalitesi kriterinin ortadan kalkması ve dolayısıyla cep telefonu veya herhangi bir görüntü kayıt cihazının kullanılabilir olması.
Film Ekibi	-Yapım öncesi, yapım ve yapım sonrası süreçlerinde görevli tüm ekip.	-Kamera önü ve arkası görevlerinin yönetmen tarafından ifa edilmesi. -Aile bireylerinin kamera önü ve arkasında görev alması. -Uzaktan post-produksiyon desteği. -Sosyal mesafe kuralları gözetilerek aynı evi paylaşan bireylerin film ekibini oluşturması.
Film Süreleri	-5 ile 30 dakika arası.	-1 ile 10 dakika arası.
Filmde Kullanılan Mekân	-İç ve dış tüm mekânlar. (Sınırsız mekân kullanımı)	- Projelerde dış mekân kullanımının yarışma dışı kalma kriterleri arasına girmesi. -Sadece ev kullanımı.
Filmin Yapım Tarihi	-Son 1 veya 1,5 yıl içinde çekilmiş projelerin kabulü.	-Pandeminin başladığı tarih esas alınarak sadece Mart 2020 sonrası üretilmiş filmlerin kabulü.
Özel Şartlar	-Öğrenci belgesi. (Sadece öğrenci filmleri kabul eden festivaller için)	-Yarışmacıların festivali düzenleyen kurumların / kuruluşların sosyal medya hesaplarını kişisel sosyal medya hesaplarında belirli hashtag'lerle paylaşmaları. -Filmlerin girişinde festivali düzenleyen kurumun/kuruluşun adının 'evde kal' mesajıyla hashtag'li ve yazılması. (örn. #beykozevde) -Öğrenci belgesi. (Sadece öğrenci filmlerini kabul eden festivaller için) -Dış mekân kullanımının yarışma dışı kalma kriterleri arasına girmesi.

Tablo 5. Kısa Film Festivallerinde Etkinlik Dönüşümleri

Film Festivalleri	Pandemi Öncesi	Pandemi Sonrası
Filmlerin Gösterim Mecraları	- Sinema salonları - Tören alanları - Gösterim merkezleri - Üniversite amfileri	Online gösterim: - Instagram - Youtube
Jüri ve Film Seçimlerini Belirleyen Etkenler	- Teknik yetkinlik (ses tasarımı, görüntü yönetmenliği, renk kullanımı vb.) - Fikir - Anlatım biçimi -Varsa temaya uygunluk - Oyunculuk performansları	- Fikir - Anlatım biçimi - Tema - Festival kuralları
Eğitim, Workshop ve Seminer	-Festival süresince, festival alanında	-Uzaktan -Online
Gala Gecesi	- Sinema salonları - Tören alanları - Gösterim merkezleri	Online canlı tören; - Instagram -Youtube
Ödüller	- Para ödülü - Heykel veya plaket - Çekim malzemesi ve gelecek projeler için prodüksiyon anlaşmaları	- Para ödülü - Staj ödülü - 3 aylık çevrimiçi dizi/film platformu - Steam hediye kartı -Kişiye özel forma -Diz üstü bilgisayar
Festivali Kitapçığı	- Basılı - Dijital	- Sadece dijital

Tablo 3, 4 ve 5 incelendiğinde, Covid-19 virüsünün neden olduğu pandemi durumunun film festivallerinin şartnamelerinde ciddi değişikliklere yol açtığı görülmektedir. Bulguların değerlendirilmesi başlığı altında yapılan değişiklikler ve ortaya çıkan dönüşüm değerlendirilmiştir.

3.2. Bulguların Değerlendirilmesi

Elde edilen verilerin 3 farklı kategoride, toplam 14 başlık altında birleştirilmesi ve bu başlıkların karşılaştırılması sonucunda festivallerin yapısal ve içerik boyutlarında meydana gelen değişimleri şu şekilde ifade etmek mümkündür.

3.2.1. Festival Düzenleme Amaçlarında Yaşanan Değişimler

Film festivallerinin festival düzenleme amacı; sinemanın yapı taşı olarak kabul edilen kısa filmleri alt türleriyle birlikte görünür kılmak, bu türde üretim yapan bireylere maddi ve manevi destek sağlamak, toplumsal kültürün önemli bir parçası olan sinema sanatını kısa filmler üzerinden zenginleştirmek ve kısa film olgusunu ve kültürünü toplumsal kültüre dahil etmektir. İçerisinde bulunduğumuz pandemi süreci, festivallerin düzenlenme amaçlarını; ‘bireyleri güvenli ortamlarında yani evlerinde kalmalarına teşvik etmeye, coronavirüsle mücadele sürecinde sanat yoluyla kişisel gelişime ve aile içi iletişime yardımcı olmaya, bireylerin duygu ve düşüncelerini sosyal medya aracılığıyla duyurmasını sağlayarak toplumsal motivasyona katkıda bulunmaya ve kolektif iyileşme sürecine ivme kazandırmaya’ dönüştürmüştür.

Bu anlamda örnek olarak seçilen “Beykoz Evde Kısa Film Yarışması” festival düzenleme amaçlarını şu şekilde ifade etmektedir:

Sağlık Bakanlığı tarafından halk sağlığının korunması ve salgının önüne geçilebilmesi için yapılan evde kal çağrısına katılımı artırmayı ve evde kalmayı özendirmeyi amaçlıyor Amatör ve profesyonel tüm katılımcılara açık olan yarışma corona virüsle mücadele sürecinde sanat yoluyla kişisel gelişimi, aile içi iletişimi artırmayı, vatandaşların duygularını sosyal medya aracılığıyla duyurmasını sağlayarak toplumsal motivasyona katkı yapmayı da hedefliyor (Beykoz Evde Kısa Film Yarışması, 2020).

Bir diğer festival ise bu durumu şöyle özetlemektedir:

Toplum sağlığını tehdit eden Covid-19 virüsüne karşı bir süredir sorumlu bir yurttaşlık bilinci ile evde kalıyoruz. İzole yaşamlarımızda kendimizle, alışkanlıklarımızla, hayatımızla, yakınımızdaki insanlarla ilgili aslında daha önce de var olan ancak fark etmediğimiz birçok şeyi fark ediyoruz. Bu süreci daha kolay atlatabilmek için kendimize farklı farklı meşgaleler buluyoruz. Birçoğumuz bu sıkıntılı süreci evlerinde kolay atlatabilmek için kendisini sinemanın büyüsüne bıraktı bile. Çünkü sinema tarihi, yaratıcılığı sınır tanımayan yönetmenlerin üstelik türlü yokluk ve olanaksızlık içerisinde çekmiş olduğu birçok unutulmaz kısa ve uzun metraj film ile dolu. Birbirimizden uzağa düştüğümüz bu günlerde biz, bu derin yoksunluk ile mücadele ediş yollarımızı görünür kılmak için bir kısa film yarışmasını hayata geçirmeye karar verdik (Ev Yapımı Kısa Film Yarışması, 2020).

Akçaabat Belediyesi tarafından düzenlenen ‘Hayat Eve Sığar’ mottolu “Evde Kal Ödülü Al Film Yarışması” da Covid-19 pandemisi nedeniyle Sağlık Bakanlığı tarafından halk sağlığının korunması ve salgının önüne geçilebilmesi için yapılan evde kal çağrısına katılımı artırmayı ve evde kalmayı özendirmeyi amaçladığını belirtmektedir (Evde Kal Ödülü Al Kısa Film Yarışması, 2020).

Festivaller tarafından yapılan açıklamalarda da görüldüğü üzere festivaller ve yarışmalar, pandemi sürecinde ‘sanat-dışı işlevleri’ni ön plana çıkarmak, yaşanan krizi yönetmek ve üretimi teşvik etmek, sanatın birleştirici ve iyileştirici gücüne vurgu yapmak amacıyla temel bir dönüşüme gitmektedirler. Bu tarz süreçlerin; yaratıcılığı beslediği, bireylere yeni düşünüş ve kavrayış biçimleri getirdiği ve yeni yeteneklerin ortaya çıkmasında özel fırsatlar yarattığı düşünüldüğünde festivallerin yapısal dönüşüme gitme eğilimlerinin önemi iyice belirginleşmektedir. Aynı zamanda pandemi sürecinde düzenlenen festivallerin sinemanın sanatsal boyutunu aşip sosyal mesaj yaratma kaygısıyla düzenlenmeye başlanması, içinde bulunulan durumun önemini kavramak açısından ciddi bir katkı sağlarken, sanatsal boyutun arka plana bırakılması durumu üretilen filmlerin niteliğinde bir düşüş meydana getirme ihtimali barındırmaktadır.

3.2.2. Film Temalarının Belirlenmesinde Yaşanan Değişimler

Türkiye’de düzenlenen film festivallerinin birçoğunda özel bir tema bulunmazken son yıllarda sayısı artan kadın, çocuk, işçi, ekoloji ve eğitim temaları ve bu temaların etrafında şekillenen festivaller/yarışmalar azımsanmayacak bir sayıya ulaşmıştır. Bu süreçte çağrıya çıkan film festivallerinde ise daha kesin bir tema sınırlamasının olduğu görülmektedir. Bu anlamda film festivalleri pandemi sürecini göz önünde bulundurarak;

- Pandemi sürecinde değişen yaşam
- Pandemi sürecinde evde yaşam, getirileri ve götürüleri
- Pandemi sürecinde evde kalma zorunluluğu ve yarattığı problemler
- Pandemi sürecinde zorunlu sebeplerde dolayı evde kalamayanlar

şeklinde içinde bulunduğumuz süreci tanımlayan ifadelerle temalarını belirledikleri görülmektedir. Bu bağlamda festivaller; ‘yaşadığımız bu süreci nasıl görüyorsunuz’, ‘daha önce farkında olmadığınız neler fark ediyorsunuz’, ‘bugünü nasıl yaşıyorsunuz’, ‘geleceği nasıl hayal ediyorsunuz’, ‘neler hissediyorsunuz ve bütün bunları iki dakikalık bir kısa filme sığdırabilir misiniz?’ gibi sorularla bireylerin yaratım sürecinde değişen gündelik yaşamlarını ve daha önce deneyimlemedikleri bu duruma gösterdikleri duygusal tepkileri odak olarak almayı amaçlamaktadırlar. Bunların dışında, başka bir film festivali ise -farklı bir bakış açısı sunmaya çalışarak- mecburiyetlerden ötürü çalışmak zorunda kalan ve pandemi sürecini evde geçiremeyen bireylerin gözünden film üretilmesini ön plana çıkardığı görülmektedir.

Festival komitesi, "Evde Kalamayanlara" teması hakkında şunları ifade etmektedir:

Düzenleme komitemiz festivalin esin kaynağı olan emekçilerin bu salgın hastalık karşısındaki durumuna dikkat çekmek için festivali internet üzerinden gerçekleştirme kararını aldı. Bu yıl, Uluslararası İşçi Filmleri Festivali, 'Evde kalamayanlara' mottosu ile 1-7 Mayıs 2020 tarihlerinde internet üzerinden yapılacak. Bu festivali başta sağlık emekçileri olmak üzere, market çalışanları, hizmet sektörünün değişik birimlerinde çalışanlar, ihracatı düşürmemek için çalışmaya mahkûm edilen otomotiv işçileri, beyaz eşya sektöründe çalışan emekçiler, inşaat işçileri ve nicelerine ithaf ediyoruz (UA İşçi Filmleri Festivali, 2020).

Film temalarının değişmesi noktasında getirilen bu sınırlılığın film içerikleri ve hedef kitleyi sınırlandırmasına karşın üretim sürecinde yaratıcılığı zorlayacağı ve niteliksel açıdan daha yaratıcı filmlerin ortaya çıkarılabileceği düşünülmektedir.

3.2.3. Teknik Şartnamelerde Yaşanan Değişimler

Pandemi öncesi festival şartnamelerinde filmlerin minimum HD (1920x1080) görüntü kalitesinde olması şartı bulunmaktadır. Pandemi sonrası yeni şartnamelerde ise filmlerin biçimsel ve teknik kalitesinin (görüntü, ses, renk, kadraj vb.) arka plana itildiği, her tür ekipmanla (cep telefonu, herhangi bir görüntü kayıt cihazı) çekilen filmlerin kabul edildiği ve teknik unsurların geri planda tutularak filmde aktarılacak istenen mesajın öneminin ön plana çıkarılmaya çalışıldığı görülmektedir. Film çekmek isteyen birçok kişinin olanakları dâhilinde film çekebileceği ve profesyonel

kamera ve ekipmanlara sahip olunmaması durumunun içinde bulunan süreç boyunca film çekmeye engel teşkil etmediği vurgulanmaktadır.

Bu bağlamda ‘festivallerin filmleri değerlendirme kıstasının biçimsel özelliklerden çok içeriksel özelliklere evrildiğini ifade etmek mümkündür. Değişen teknik detaylar, film çekme olanağı olmayan ve film çekmek isteyen insanların da işin içine girebilmesini sağlarken yaşanabilecek kalite düşüşünün ve bu düşüşün meşruiyet kazanması ihtimalinin festival geleneğine ve sinema sektörüne kalıcı zararlar verebileceğini düşündürmektedir.

3.2.4. Film Ekibi ve Yapısında Yaşanan Değişimler

Çekim öncesi, çekim ve çekim sonrası süreçlerde yer alan film ekibinin (cast ve crew) süreçle birlikte değişen şartnamelerde tamamen dönüşüme uğradığı görülmektedir. Üretilen filmlerin profesyonel veya amatör ekiple değil bireysel olarak üretilmesi gerektiğinin zorunlu kılınması durumu, pandemi sonrası festival şartnamelerinin en temel değişikliklerinden biri olarak dikkat çekmektedir. Kamera önu ve arkası görevlerinin yönetmen tarafından yürütülmesi, aile bireylerinin kamera önu ve arkasında görev alması, sosyal mesafe kuralları gözetilerek aynı evi paylaşan bireylerin film ekibini oluşturma zorunluluğu ve uzaktan yapım sonrası desteği alınabilmesi gibi kuralların yeni şartnamelerde yer aldığı görülmektedir.

Festival komiteleri tarafından bu konu ile ilgili yapılan açıklamalara bakıldığında şu ifadelerle karşılaşılmaktadır:

Yarışmanın amacının içerisinde olduğumuz imkanlarla bir film çekmek olması sebebiyle her yönetmen kendi başına, çekim ekibi olmadan filmler üretmelidir (post prodüksiyon aşaması için uzaktan destek alınabilir). Elimizde olan imkânlarla, evimizde çektiğimiz, kimsenin sağlığını tehlikeye atmayacak, sosyal mesafelenme kurallarına uyarak çekilmiş filmler olmalıdır (Ev Yapımı Kısa Film Yarışması, 2020).

Film üretiminin bir ekip işi olmasına rağmen pandemi sürecinde bu tür değişikliklerin ortaya çıkması, festivallerin potansiyel üreticilere yönelik evde tek olunabileceği (ya da olunması gerektiği) veya filmi oluşturabilecek ekibin hazır halde bulunamayacağı düşüncesiyle hareket etmesi, filmlerin tek kişi tarafından oluşturulması kriterinin asli sebebidir. Bunun yanında, film çekmek amacıyla bir arada bulunan ekiplerin bu kurala uymaması durumunda, festival komitesi tarafından

yapılan aşağıdaki açıklamayla kurallara uyulması gerektiğinin önemi vurgulanmaktadır:

Eğer filmlerinizde yer alan oyuncularınız varsa, yönetmenle beraber aynı evde yaşayan insanlar olmalıdır. Şu an içerisinde olduğumuz durum sona erdikten sonra ve ödülleri teslim edilmeden önce, yönetmen ve oyuncusu/oyuncularının aynı evde ikamet ettiğine dair ikametgâh belgesi festival adresine gönderilecektir (Ev Yapımı Kısa Film Yarışması, 2020).

Bu açıklamadan sonra yeni bir açıklama ile bu maddenin kaldırıldığı görülmektedir:

Bu maddenin konulma amacı sizlerin sağlığını düşünmemizdi ancak biliyoruz ki sizler en sağlıklı olanı bilerek ve düşünerek hareket edeceksiniz. Bu sebeple öğrencilik şartlarını göz önünde bulundurarak ikametgâh maddesini şartnamemizden kaldırıyoruz (Ev Yapımı Kısa Film Yarışması, 2020).

Bir başka film festivali ise film üretiminin kolektif bir iş olduğunu ancak bu süreçte hem toplum sağlığı hem kendi sağlığımız adına film çekiminin ‘az insanla hatta bireysel olarak’ yapılmasının altını çizmektedir:

Evde Kal Kısa Film Festivali Covid-19 salgını sırasında kendini gönüllü karantinaya almış sinemaya ilgi duyan insanların yaşadıkları evde kendilerini gönüllü karantinaya almış aile bireyleriyle ve / veya bireysel olarak çekmeleri zorunludur. Yaptığımız işin insan gerektirdiğini biliyoruz ama bu zorlu süreci atlataca kadar bu kümülatif işi olabildiğince az insanla hatta bireysel olarak yapmamız hem toplum sağlığı hem kendi sağlığımız için değerlidir. Evde Kal Film Festivali Karar Komitesi olarak senin ve toplumun sağlığını önemsiyoruz (Evde Kal Kısa Film Festivali, 2020).

Festival şartnamelerinin değişmesi ile birlikte yapım, yapım öncesi ve yapım sonrası film üretim süreçlerinde var olan iş bölümünün pandemi sebebiyle, filmin sahibi olan yönetmeni çektiği filmin tüm yapım süreçlerinden sorumlu hale getirdiği görülmektedir. Bu durum yönetmenin zihinsel dünyasını daha iyi aktarmasına yardımcı olabileceken, teknik detayların işin uzmanı insanlar tarafından yapılamıyor olması ise ortaya çıkarılan işin niteliğinde düşüşe yol açabilecektir.

3.2.5. Film Süreleri ile İlgili Yaşanan Değişimler

Pandemi öncesi festival şartnamelerinde yer alan en az 5 dakika ile en çok 30 dakika olması gereken film sürelerinin pandemi sürecinde en az 1 dakika ile en çok

10 dakika şeklinde güncellendiği gözlenmektedir. Bunun sebebi hiç kuşkusuz film gösterim olanaklarının sosyal medya platformlarıyla kısıtlı kalmasıdır. Lakin genel olarak belirli bir süre içinde anlatılmak istenen öykünün bu şekilde daha kısa süreye sığdırılmasının istenilmesi, anlatılmak istenilen öykünün sonuca odaklanmasına ve süreci göz ardı edebilme riskini ortaya çıkarmaktadır. Film sürelerinin kısalması yönetmenin aktarım gücünü kısıtlarken, daha az sürede daha çok şey anlatma zorunluluğunun getirilmesi yönetmenin yaratıcı gücünü zorlayacağından çok daha orijinal fikirlerin ve kaliteli işlerin ortaya çıkabilme ihtimalini artırmaktadır.

3.2.6. Filmde Kullanılan Mekânlarla İlgili Yaşanan Değişimler

Normal koşullarda film festivalleri, yönetmenlerin yarışmalara katılabilmeleri için yayınladıkları festival şartnamelerinde filmlerin hangi mekânlarda çekilmesi gerektiğine dair herhangi bir şarta yer vermemektedir. Lakin pandemi sürecinde ortaya çıkan yeni festival şartnamelerinde sadece iç mekânlarda yani yönetmenlerin yaşadıkları evlerinde filmlerini çekmeleri ve dışarı çıkmamaları maddesi göze çarpmaktadır. Festival komitelerinin yaptığı; ‘yönetmenin elindeki imkânlarıyla evinde film çekmelidir. Bunun dışında dış mekân kullanılan hiçbir film değerlendirmeye alınmayacaktır’ açıklaması, bu durumun hassasiyetini vurgulamaktadır. Filmlerde kullanılan mekânların çeşitliliği yazım ve çekim sürecinde eser sahibine büyük bir kolaylık ve manevra alanı sağlıyor olsa da mekân çeşitliliğinin ortadan kalkmasının özellikle yapım giderlerini azaltması nedeniyle eser sahibine ekonomik anlamda olumlu bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca mekân sınırlaması diğer tüm sınırlamalar gibi yaratıcılığı ortaya çıkaracak bir etkiye de sahip olabilir.

3.2.7. Film Yapım Tarihleri ile İlgili Değişiklikler

Pandemi öncesi film festivalleri, yönetmenlerin festivallere başvurabilmeleri için filmlerin son 1 veya 1.5 yıl içinde çekilmiş olması şartını ararken, pandemi döneminde bu kriter pandeminin başladığı tarih esas alınarak sadece Mart 2020 sonrası üretilmiş filmler şeklinde güncellenmiştir. Film yapım tarihinin ileriye alınması, pandemi süreci öncesi yapılan filmler ve o filmlerin sahipleri için bir

mağduriyet yaratırken, değişen tema neticesinde film yapım tarihlerinin de değişmesi olağan ve anlaşılabilir bir durum olarak gözükmektedir.

3.2.8. Özel Şartlarda Yaşanan Değişimler

Pandemi öncesi festival şartnamelerinde öğrenci belgesi (sadece öğrenci filmleri kabul eden festivaller için) şartı dışında herhangi bir özel şart aranmazken, pandemi sürecine özel ve yeni festival şartnamelerinde; yarışmacıların festivali düzenleyen kurumların/kuruluşların sosyal medya hesaplarını kişisel sosyal medya hesaplarında belirli hashtag'lerle paylaşmaları, filmlerin girişinde festivali düzenleyen kurumun/kuruluşun adının 'evde kal' mesajıyla hashtag'li bir biçimde yazılması (örn. #beykozevde) ve dış mekân kullanımının yarışma dışı kalma kriterleri arasına girmesi gibi farklı şartların eklenmiş olduğu görülmektedir (Beykoz Evde Kısa Film Yarışması, 2020). Şartnamelerde yer alan kriterlerden, örneğin filmlerinde oyuncu kullanacak olan yönetmenlerden filmde kullandığı oyuncu ile aynı evde yaşadığını gösterme zorunluluğu getirilerek ikametgâh istenildiği daha sonra bu durumun zorluk yaşatacağı düşünülerek bu maddenin kaldırıldığı görülmektedir. Bu örnek dışında bazı özel şartların değişimi içinde bulunulan sürecin hayati öneminin anlaşılmasına ve pandemi sürecinde yapılması gereken temel şeylerin kavranmasına olumlu bir etki taşıdığı söylenebilir.

3.2.9. Filmlerin Gösterim Mecralarında Yaşanan Değişimler

Film festivalleri birbirinden farklı odak ve yönelimlere sahip, belli kurallar dâhilindeki filmlerin belirli mekânlarda sinema izleyicisine sunulmasına katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda kısa film ve belgesellerin en önemli gösterim mecralarından biri olan film festivallerinin, bu süreçte gösterim mecralarını sinema salonları, tören alanları, gösterim merkezleri, üniversite amfileri gibi alanlardan sosyal medya platformlarına taşıdığı görülmektedir. Buna ek olarak, film festivali şartnamelerinde filmlerin uzunluğunun 1-10 dakika arasında sınırlandırılmasının bazı sosyal medya platformlarının gösterim sürelerinin sınırları gözetilerek belirlendiği söylenebilir.

Filmlerin sinema salonlarından sosyal medya platformlarına taşınmasının, festival kültürüne zarar verdiği düşünülse de, filmlerin daha çok insana ulaşabilmesini olanaklı kılması önemli bir avantaj olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda film festivallerine zorunlu sebeplerden dolayı katılamayan, birçok filmi izlemek isteyip izleme fırsatı elde edemeyen birçok kişinin bu süreçte filmleri evlerinden izleme fırsatı elde ettikleri görülmektedir. Bu durum gösterim mecrasının kısıtlı olduğu kısa film ve belgesellerin çok sayıda izleyiciyle buluşma fırsatı yakalamasına da olanak sağlamaktadır.

3.2.10. Jüri ve Film Seçimlerini Belirleyen Etkenlerde Yaşanan Değişimler

Festival şartnamelerinin değişmesi ve dönüşmesi film seçimlerini belirleyen etkenleri ve buna bağlı olarak da jürinin kararlarını da etkilemektedir. Değerlendirme kriterleri arasında genellikle yer alan teknik yetkinlik (ses tasarımı, görüntü yönetmenliği, renk kullanımı vb.) ve oyunculuk performansları gibi şartnamede yer alan teknik unsurların değişmesi, filmlerin temalarının belirlenen konu üzerinde üretilmesi, film süreleri, festival komitesinin belirlediği üretilen filmlerin belli hashtag ile sosyal hesaplara konulması gibi yeni kurallar dâhilinde ön elemeyi geçebilmeleri, festival komitesi tarafından belirlenen yarışma katılım kurallarını jüri üyelerinin seçimlerini de bu çerçevede belirlemesine neden olmaktadır.

Örneğin bir festival tarafından filmlerin katılımına dair yapılan açıklamada, “Hazırlanan filmlerin, adayların kişisel sosyal medya hesabı üzerinden #festivalinismietiketi, Twitter’da ve Instagram’da yayınlanacaksa festivali düzenleyen kurumunun Twitter ve Instagram hesabının etiketlenerek paylaşılması gerekiyor.” ifadesi yer almaktadır. Bu açıklama ile festivale film gönderen yönetmenlerin bu bağlayıcı kurallar dizisine uyması gerektiği aksi takdirde filmleri değerlendirecek olan jüri üyeleri tarafından bu şartı yerine getirmemiş olan filmlerin değerlendirme dışı kalacağı görülmektedir. Pandemi süreciyle birlikte jürilerin kriterlerinin değişimi, imkânı kısıtlı olan yaratıcı insanların kendilerini daha fazla izleyiciye anlatabilme olanağını sağlarken, ortaya çıkan bu durum film sektörünün ve festivallerin niteliklerinin daha kolaylaşması ve hatta basitleşmesi nedeniyle, önceki festivallere oranla filmin sanatsal niteliklerinin göz ardı edilebileceği algısını da yaratabilir.

3.2.11. Eğitim, Workshop ve Seminerler Konusunda Yaşanan Değişimler

Pandemi öncesi birçok film festivalinin festival programında bulunan ve sinemanın farklı alanlarından profesyonel sinemacıların konuk edilerek yapıldığı söyleşi,workshop gibi etkinlikler, pandemi süreci ile birlikte biçim değiştirerek festivallerin sosyal medya hesapları aracılığıyla sinemacıları canlı yayınlarına davet ederek soru-cevap yaptıkları ve sinemaya dair sohbet ettikleri bir platform haline dönüşmüştür. Festivaller kapsamında düzenlenen ve sinema eğitimi veren atölyeler, süreçle birlikte uzaktan eğitim programları aracılığıyla eğitimlerini gerçekleştirmeye başlamıştır. Microsoft Teams ve Skype, Zoom gibi farklı uygulamalarla iletişim kuran sinemacıların, sinemanın farklı dallarına ait senaryo, yapım, sinematografi vb. eğitimleri almaya başladığı görülmektedir. Festival kapsamında düzenlenen etkinlik ve seminerlerin sosyal medya platformlarında çevrimiçi olarak yapılmaya başlanması, insanların birbirleriyle tanışmalarını ve iş ilişkilerini geliştirmelerini olanaksız kılarken, bu etkinliklerin sadece festival katılımcılarına değil herkes tarafından ulaşılabilir olması sinemaseverler için bulunmaz bir fırsat haline gelmektedir.

3.2.12. Gala Gecesi Organizasyonlarında Yaşanan Değişimler

Pandemi süreci, yönetmenlerin motivasyon kaynağı olan ödül törenlerinin değişimini ve dönüşümünü de beraberinde getirmiştir. Film festivallerinin ertelenmek veya iptal edilmek zorunda kalan ödül törenlerini, sosyal medya üzerinden canlı yayın ile gerçekleştirmek için duyurular yaptığı görülmektedir. Gala gecesini canlı yayın ile düzenleyen Rofife Rotary Kısa Film Festivalinin, jüri üyelerine bağlanarak ödül alan filmleri ilan ettirdikten sonra bu filmlerin yönetmenlerini canlı yayına konuk olarak aldıkları gözlemlenmiştir (Rofife, 2020). 16. Akbank Kısa Film Festivali'nin ise "Akbank Evinizde" sloganı ile gala gecesini duyurarak belirtilen tarihte Instagram üzerinden canlı yayın ile kazanan filmleri açıkladığı görülmektedir (Akbank Sanat, 2020). Gala geceleri de tıpkı diğer festival etkinlikleri gibi insanların etkileşime geçmesi ve iş ilişkileri kurmasında çok büyük öneme sahiptir. Pandemi sürecinin bu etkileşimi ortadan kaldırmasının ilgili sürece zarar vermesi ve yönetmenler için büyük bir motivasyon kaynağı olan törenlerin çevrim içi platforma taşınması, bu motivasyon ve ilişki ağının kurulmasına engel

teşkil etmesine rağmen festivallerin daha çok insana ulaşmasına yardımcı olması olumlu bir katkı olarak görülmektedir.

3.2.13. Ödüller ile İlgili Yaşanan Değişimler

Pandemi öncesi film festivallerinde genellikle ilk üç sırayı alan filmlere nakdi ödüller, mansiyon ödülleri, eğitim paketleri, çekim malzemesi ve çeşitli özel ödüller verilmekteydi. Pandemi sürecinde ortaya çıkan yeni festivallerde, -bu ödüller dışında- çevrimiçi dizi/film platformu üyelikleri, steam hediye kartları, kişiye özel forma kısaca çevrimiçi platformlar aracılığıyla tüketilebilecek ödüller verilmeye başlandığı tespit edilmiştir. Kriz dönemlerinde seyirci ve katılımcılarından yoksun kalmamak adına yapılan yeni düzenlemeler ile ele alınan festivaller ödül anlayışlarını da değiştirerek pratikte katılımcılara kolaylık sağlayacak ödüllere yönelmişlerdir. Sektör çalışanlarının doğrudan yararlanabileceği ödüller, daha fazla katılımcıyı cezbedebileceği için sektörün gelişimine direkt katkıda bulunacaktır öngörüsünde bulunmak mümkündür. Ancak yine de kalite-kantite arasında bu anlayış değişikliği ile ilgili eleştirel söylemleri de haksız bulmak hayli zorlaşacaktır.

3.2.14. Festival Kitapçıkları ile İlgili Değişimler

Festivalleri düzenleyen kurum ve kuruluşlar tarafından hazırlanan ve festival programının, seçkiye giren filmlerin ve yönetmenlerin yer aldığı basılı kitapçık, pandemi süreciyle birlikte bazı festivaller tarafından artık üretilmediği, bazı festivaller tarafından ise dijital olarak yayınlanmaya başlandığı görülmektedir. Festival kitapçığı, film festivali geleneğinde önemli bir yer tutarken bu kitapçığın artık üretilmemesi ve festival programının ve içeriğinin çevrimiçi bir şekilde yayınlanması bu geleneğe zarar verse de festival kitapçığının hitap edebildiği sınırlı insan sayısını bir hayli yükseltmektedir. Bu durumun festivallerin daha çok insana ulaşabileceğini varsayarak olumlu bir etkisi olduğu düşünülebilir. Bu anlamda festival kitapçığının dönüşümü film festivallerinin takip edilebilirliğine ve programların işlevselliğine katkıda bulunacağı söylenebilir.

SONUÇ

Bu çalışmada; 1 Mart-30 Haziran 2019 ile 1 Mart-30 Haziran 2020 tarihleri arasında Türkiye’de gerçekleşen ulusal ve uluslararası festival ve yarışma olarak

ifade edilen organizasyonların web siteleri, sosyal medya hesapları ve ilgili dijital mecralarda yapılan duyuru ve tanıtımlar incelenmiştir. Toplam 4 adet tablo ile somutlaştırılan verilere ve bu veriler ışığında yapılan değerlendirme sonuçlarına göre, çalışma kapsamında ele alınan pandemi öncesi ve sonrası festivallerin şartnamelerinde yer alan koşullar; 3 farklı kategoride, toplam 14 ayrı başlık altında toplanmış ve içerik analizi yöntemi ile karşılaştırma yapılarak değerlendirilmiştir. İçerik analizinin kategori özelliğinden yararlanılarak oluşturulan tablolardan elde edilen veriler göz önünde bulundurularak değişim ve dönüşüm tespit edilmeye çalışılmıştır.

Pandemi süreci toplumsal alanda birçok zorunlu değişikliği beraberinde getirmiştir. Bu değişimlerden etkilenen alanlardan biri de sinemanın önemli kollarından biri olarak faaliyet gösteren kısa film festivalleridir. Festivallerin pandemi etkisiyle çevrimiçi platformlara yönelmeleri, film üretim sürecinde yapısal ve teknik açıdan birtakım değişiklikler yaşanmasını zorunlu kılmıştır. Bu süreç hem film festivallerinin organizasyon boyutunda hem de festivallere katılan filmlerin üretim faaliyetleri üzerinde etkili olmuştur.

Pandemi sonrası çağrıya çıkan festivallere ait koşullara bakıldığında, festivallerin başvuru koşulları ve temalarının bu süreçten ciddi bir biçimde etkilendiği, bu etkilenme sonrası üretilen filmlerin içerik ve biçimlerinde değişim yaşandığı gözlenmektedir. Bu değişimin festival şartnamelerinde yer alan festival düzenleme amaçları, film temaları, teknik detaylar, film ekibi, film süreleri, filmde kullanılan mekânlar, film yapım tarihi ve özel şartlar gibi başlıkları ve filmlerin gösterim mecraları, jüri ve film seçimlerini belirleyen etkenler, festival kapsamında düzenlenen eğitim, workshop ve seminerler, gala geceleri, ödüller ve festival kitapçıkları gibi kategorileri etkilediği görülmektedir.

Pandemi sebebiyle dönüşüm yaşayan/yaşamak zorunda kalan festivallerin dijital yöntemlere başvurduğu ve bu dijitalleşmenin, filmlerin ve festivallerin üretim aşamalarında ve içeriklerinde önemli değişikliklere sebep olduğu gözlenmektedir. Bu değişimler, herhangi bir aksama yaşanmadan üretim sürecinin devamlılığının sağlanması açısından büyük önem arz etmektedir. Ancak ortaya çıkan toplumsal kriz durumu nedeniyle film üretiminde belirli sınırların ortaya koyulması, üretilecek

filmlerin içerik açısından bir daralma yaşayacağını düşündürmektedir. Çünkü tema zorunluluğu ve mekân kısıtlamasının getirilmesi öncelikle başvuru türlerini sınırlandıracaktır. Bilindiği üzere film festivallerinin en önemli kategorilerinden biri belgesel türüne aittir. Belgesel sinema doğası gereği mekân ve tema sınırlamasına uyum sağlayacak bir yapıda değildir. Bu anlamda mekân ve tema kategorilerinde yapılan değişikliklerin öncelikle belgesel kategorisine başvuruları azaltacağı düşünülmektedir. Festivallerin diğer kategorilerini oluşturan kurmaca, deneysel ve animasyon türlerinin de bu kısıtlamalardan etkileneyeceği düşünülmektedir.

Pandemi sonrası ortaya çıkan durum genel olarak değerlendirildiğinde; konu ve içerik bakımından festivallerin pandemi süreciyle ilgili temaları ön plana çıkardığı bu anlamda tematik olduğu ve üretilen/üretilecek filmlerin pandemi sürecinde yaşanan durumları, duygu değişimini, karantina sürecinde yaşananları, pandemi ile mücadele sürecinde bireylerin gelecek tahayyülü ile ilgili konuları işlediği/işlemeye dönük olduğu görülmektedir.

Film üretim süreci ve teknikleri bağlamında da değişim yaşandığı dikkat çekmektedir. Teknik olarak kapsamlı ve uzman bir ekip gerektiren film üretim sürecinin, festivallerin değişen koşulları ile daha minimal ve bireysel bir üretim sürecini olanaklı ve zorunlu hale getirdiği görülmektedir. Ancak bu değişimin filmlerde niteliksel açıdan düşümlere neden olacağı öngörülmektedir. Festivallerin bu süreçte çevrimiçi platformlara taşınması, ödül törenlerinin Youtube, Instagram ve Facebook gibi sosyal medya platformlarından canlı yayım aracılığıyla gerçekleşmesi, sinema sektörü çalışanları için network yaratma ve mesleki ilişkiler geliştirme açısından bazı sorunlar doğuracaktır. Bütünsel bir bakış açısıyla pandemi sürecinde yaşanan bu değişimleri kısa film festivalleri bağlamında değerlendirdiğimizde, festivallerin konjonktürel koşullarını göz önünde bulundurarak yapılarını çevrimiçi platformlara göre tasarladığı ve yaşanan krizi en aza indirmeye çalışarak devamlılığı sağlamaya çalıştıkları görülmektedir.

Pandeminin film festivalleri üzerinde yarattığı değişimlerin pandemi sonrasında devam edip, etmeyeceği ise ayrıca üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur. Çünkü film festivalleri; sinema profesyonelleri, yapımcı ve yönetmenlerin üretimlerini izleyiciyle buluşturma olanağı buldukları en önemli platformlardır. Bu

platformlar sinema sektörünün endüstriyel anlamda devamlılığını sağlayan en önemli araçlardan biridir. Bir anlamda pek çok sektörde hızlı bir şekilde dijital dönüşüme yola açan pandemi dönemi, doğal bir akışla festivallerin içeriklerini de dönüştürmüştür. Bu dönüşümün gelecekte ne gibi açılımlarla genişleyeceği ya da daralacağı yeni bir araştırma ve inceleme konusu olmakla beraber, festivallerin pandemi döneminde ortaya koydukları şartnamelerde ele alınan unsurlar, yarışmacı ya da film üreten kişilerin dijital ortamlarla daha sıkı bir beraberlik yaratarak, gelecekte daha fazla üretimler yapabileceğinin sinyallerini de vermektedir.

KAYNAKÇA

- AKBANK SANAT; (2020). <https://www.akbanksanat.com/akbank-evde-kisa-film-yarismasi>, Erişim Tarihi: 4 Nisan 2020.
- BEYKOZ BELEDİYESİ; (2020). <https://www.beykoz.bel.tr/icerik/detay/beykoz-evde-kisa-film-yarismasi-basliyor/1/n148>, Erişim Tarihi: 4 Nisan 2020.
- ÇAKAR BİKİÇ, Nagihan (2019). Türkiye’de Belgesel Film Festivalleri: Filmler, Seçimler, Etkenler, İstanbul: Doruk Yayınları.
- ESARETTEN CESARETE KISA FİLM YARIŞMASI; (2020). <https://www.esarettencesarete.org>, Erişim Tarihi: 15 Temmuz 2020.
- EV YAPIMI KISA FİLM FESTİVALİ; (2020). <https://medium.com/evyapimikisafilmyarismasi/kolektif-iyileşme-sürecinde-hayallerimizi-canlandıracak-geç-sinemacılara-açık-çağrımızdır-2aeac7a27820>, Erişim Tarihi: 9 Nisan 2020.
- EVİMDE HAYAT VAR 1. KISA FİLM YARIŞMASI; (2020). <https://vanedremit.bel.tr/haber-218-edremit-te-evimde-hayat-var-1-kisa-film-yarismasi-sonuclandi.html>, Erişim Tarihi: 15 Temmuz 2020.
- 2 ODA 1 KISA KISA FİLM YARIŞMASI; (2020). <http://izmirsinemaofisi.org/festivalbasvuru.html>, Erişim Tarihi: 5 Nisan 2020.
- İŞÇİ FİMLERİ FESTİVALİ; (2020). <https://t24.com.tr/haber/15-uluslararası-isci-filmleri-festivali-evde-kalamayanlara-temasıyla-internet-uzerinden-gerceklesecek,869696>, Erişim Tarihi: 4 Nisan 2020.

İŞÇİ FİLMLERİ FESTİVALİ; (2020). www.iff.org.tr, Erişim Tarihi: 4 Nisan 2020.

İKSV; (2020). <https://film.iksv.org/tr/atolyeler-ve-fon/kisa-film-atolyesi>, Erişim Tarihi: 29 Haziran 2020.

KAMERA ARKASI. ORG; (2020).

http://www.kameraarkasi.org/festivaller/_festivaller.html, Erişim Tarihi: 1 Mart-30 Haziran 2020.

KELİMELEER.GEN.TR; (2020). “Yarışma”, <https://kelimeler.gen.tr/>, Erişim Tarihi: 29 Haziran 2020.

KISA FİLM; (2020). <http://www.kisafilm.com>, Erişim Tarihi: 30 Mart 2020.

KISADAN KISA FİLM FESTİVALİ; (2020). www.kisadankisa.com, Erişim Tarihi: 2 Nisan 2020.

ÖCAL, Lale Han (2013). Film Festivalleri ve Anlatı, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

ROFİFE FİLM FESTİVALİ; (2020). www.rofife.org/tr/, Erişim Tarihi: 10 Nisan 2020.

SAĞLIK BAKANLIĞI; (2020). www.saglikbakanligi.gov.tr, Erişim Tarihi: 04 Nisan 2020.

STRINGER, Julian (2001). Global Cities and the International Film Festival Economy, (Editörler) Mark Shiel ve Tony Fitzmaurice. Cinema and the City: Film and Urban Societies in a Global Context, Oxford: Blackwell.

TÜRK DİL KURUMU SÖZLÜKLERİ; (2020), “Festival”, <https://sozluk.gov.tr>, Erişim Tarihi: 30 Haziran 2020.

TÜRTEEN, Burak (2018). Devletin Kültürel İdeolojik Aygıtı Olarak TRT ve TRT Belgesel Ödülleri’ne Althusser’ci Açıdan Bir Yaklaşım, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum.

UĞURLU, Hakan ve UĞURLU, Elif Gizem (2011). Uluslararası Eskişehir Film Festivali İzleyici Araştırması, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11-3: 259-276.

ÇAKAR BİKİÇ, Nagihan (2020). Pandemi Etkisi: Kısa Film Festivalleri Ve Yaşanan Dönüşüm Üzerine Bir Değerlendirme, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 8 (2), 1234-1261

ULUSAL TEZ MERKEZİ; (2020), tez.yok.gov.tr/, Erişim Tarihi: 26 Haziran 2020.

YILDIRIM, Ali; ŞİMŞEK, Hasan (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık.